

ערב פסח

— ובפרט שלכאורה אינו סיום בדבר
טוב —

לאחרי כל סדר הקרבנות ולאחרי ה־
פרטים דרחיצת העזרה?

ב. וי"ל בזה בהקדים דיוק הלשון
בסדור אדה"ז שם לפני ה"סדר קרבן
פסח": ונשלמה פרים שפתינו ותפלת
מנחה היא במקום תמיד של בין ה־
ערביים ובזמן שביהמ"ק ה' קיים ה'־
הפסח נשחט אחר תמיד של בין ה־
ערביים כן ראוי לעסוק בסדר קרבן
פסח אחר תפלת המנחה ויאמר זה.

והנה בשל"ה (וכן נעתק בסידור ה־
אריז"ל) הלשון „ונשלמה פרים שפתינו
ע"כ תקנו אנשי כנסת הגדולה התפילה
כנגד התמידין ותפילת המנחה היא נגד
תמיד של בין הערביים. והנה בזמן בית
המקדש ה' הפסח נשחט אחר התמיד של
בין הערביים וכדי שישלמו פרים שפתי־
נו ראוי לעסוק בסדר קרבן פסח אחר
תפילת המנחה."

אבל אדה"ז השמיט התיבות „ע"כ
תקנו אנשי כנסת הגדולה התפילה כנגד
התמידין . . וכדי שישלמו פרים שפתי־
נו¹⁰. ויש לומר, שאין זה רק בשביל ה־
קיצור, אלא הוא שינוי בתוכן:

(8) הושע יד, ג.

(9) כמו שאומרים בסדר ק"פ בתחלתו. וראה
רמב"ם הל' ק"פ פ"א הי"ד.

(10) בסדר היום שם ליתא שהוא מטעם „ונשל־
מה פרים שפתינו", ושם הלשון „יתפלל מנחה שהוא
כנגד תמיד של בין הערביים ואחר כך יעסוק בענין
קרבן פסח שהיו עושים בזמן שביה קיים".

א. ב"סדר קרבן פסח" שהביא אדה"ז
בסידורו וכתב שיש לאומרו בערב פסח
אחר תפלת המנחה (שהוא ע"פ הנוסח
בס' סדר היום, והועתק בשל"ה ובסידור
האריז"ל) — מסיים „ואם" הפסח נמצא
טריפה לא עלה לו עד שמביא אחר¹¹.

וצ"ב: ב"סדר קרבן פסח" הנ"ל, לא
הובאו כל הפרטים בסדר הקרבנות, וב־
פרט דברים שאינם רגילים והווים בכל
שנה — ולמה הובא פרט זה „ואם הפסח
נמצא טריפה לא עלה לו כו"?

וביותר יוקשה: דין זה („אם הפסח
נמצא טריפה וכו'") חל תיכף לאחר שחי־
טה (וכלשון הרמב"ם „השוחט את הפסח
ונמצא בע"מ או טריפה הרי זה שוחט
אחר כו'"), ואינו „חלק" כ"כ שנסדר כאן
בסוף כל הדברים

(1) אלא שבכמה שינויים.

(2) במסכת פסחים שלו (קמב, א).

(3) סידור ר"ש מרשקוב, קול יעקב. וכן בסידור
האריז"ל — זאלקווא תקמ"א: סידור שתיקן ר' אשר
— לבוב תקמ"ח.

(4) כ"ה („ואם" באיני) בסדר היום דפוס ראשון,
של"ה וסידורי האריז"ל הנ"ל (מלבד סידור קול
יעקב). ובכמה דפוסים שלאח"ז בסדר היום הוא בלא
ואינו. ועצ"ע ובירור.

(5) בסדר היום מסיים „ואפילו מאה", וכן הועתק
בסידור קול יעקב שם. והוא ע"פ לשון הרמב"ם הל'
קרבן פסח ספ"א (תחילת לשונו נעתק לקמן בפנים).
אבל בשל"ה ושאר סידורי האריז"ל ליתא.

(6) ובס' יעביץ הקשה על כמה דברים שנשמטו
בנוסח זה, ולכן שינה הנוסח ונעתק בכמה סידורים
(וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים (בסדר
ק"פ) ביישוב קושיות העביץ).

(7) ספ"א דהל' קרבן פסח.

הקריב חטאת כל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם.

ועפ"י י"ל שזהו טעמו של אדה"ז ששינה מלשון השל"ה (והשמיט התיבות "ע"כ תקנו כו' התפילה כנגד התמידין . . וכדי שישלמו פרים שפתינו"), כי זה ש- הובא כאן הענין דמנחה היא במקום תמיד של בין הערביים, אינו כדי ל- השוות תוכן תפלת מנחה לתוכן אמירת סדר קרבן פסח (ששניהם הם במקום קרבן¹¹), אלא רק כטעם על קביעת זמן אמירת סדר קרבן פסח, דהיות שהפסח נשחט אחר התמיד, לכן "ראוי לעסוק בסדר קרבן פסח אחר תפלת המנחה" (ש, היא במקום תמיד של בין הערביים).

אלא שעפ"י יש להבין טעמו של ה- של"ה, שמשמע מלשונו (כנ"ל) שאמירת סדר קרבן פסח היא אותו הענין דתפי- לות במקום קרבנות תיקנום, (כדי שישל- מו פרים שפתינו").

ג. וי"ל הביאור בזה:

בענין "ונשלמה פרים שפתינו", שה-

כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם משמע שעוסק בתורה בכלל, לאו דוקא בתורת עולה או חטאתי - ראה חז"ל שם. ועוד. וראה הנסמן בהערה 19. ואכ"מ.

18) ולכאורה י"ל שס"ל לאדה"ז שעיקר ענין ד"ונשלמה פרים שפתינו" הוא רק לגבי העוסק בתורת עולה כו" (כמו שהביא בשו"ע שלו או"ח סי' א' סי"ט במהד"ת. וכמו שאומרים ברבון העולמים קודם איחור מקומן, ולא בתפלה (שלכן השמיט בס"י צח הלשון "ונשלמה פרים שפתינו" שבטור שם). וראה לקמן בפנים.

(*) וראה דעת רבא שם. וז"ל (מהנ"ט) ק, א. ח"ג לב, א, לה, א. ועוד.

(*) וראה (ע"ד החסידות) תו"ח ויקהל תקנא, טע"א ואילך. מקומות שנשמנו לקמן הערה 34.

בתיבות אלו שבשל"ה מודגש, שטעם אמירת סדר קרבן פסח הוא ע"ד הענין ד"תפילה כנגד התמידין", "כדי שישלמו פרים שפתינו".

אבל לכאורה, הך דתפלות במקום קרבנות תקנום, ואמירת סדר הקרבן ב- מקום הקרבנות - ב' דינים שונים הם: זה שתפלות במקום קרבנות¹¹ תקנום (שב- תקנת אנשי כנה"ג), פירוש, שחכמים תקנו מעשה (אמירת) התפלה במקום הקרבת התמיד¹² (וקריאת פרשת התמיד וכיו"ב לפני התפלה, הוא מנהג ש"נהגוני (בו) כל ישראל¹³); ואילו קריאת פרשת הקרבנות במקום הקרבנות למדין מ- משנ¹⁴, "זאת תורת החטאת", וזאת תורת האשם¹⁵ וכו', כמרו"ל בסוף מנחות¹⁶ כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה¹⁷ כל העוסק בתורת חטאת כאילו

11) לשון הגמ' בברכות (כו, א), תפלה במקום קרבן היא. ושו"ע (וראדה"ז) או"ח סצ"ח ס"ד.

12) ראה ברכות שם, ב. רמב"ם הל' תפלה פ"א היה. פ"ג ה"ב. טו"א"ח (וראדה"ז) ר"ס פט וסק"ז.

13) לשון אדה"ז שם ר"ס מח. וש"נ.

14) ולהעיר מהר"י ברכות רפ"ד ד"ה טעה ולא התפלל מנחה בע"ש. שרית נוב"י מהד"ק או"ח ס"ד. אבל ראה טור ב"י ושו"ע אדה"ז ס"ס מ"ז. תהלה לדוד שם.

15) צו ו, יח, ז, א.

16) קי, א.

17) בגמ' שם במאמר ר"י ליתא, "כל העוסק בתורת עולה". אבל כן הוא בבחי' (ס"פ ויקהל. צו ז, לז) בשם רי"ל. ועוד. וכן בשו"ע אדה"ז שם מהד"ק סי' א סי"א, אמרו חכמים כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה (וכל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת). וכ"ה בבעה"ט ר"פ צו עה"פ זאת תורת העולה. ובשו"ע אדה"ז שם מהד"ת סי"א סי"ט וכמו שאמרו חכמים ע"פ (צו שם) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת וגו' כל העוסק בתורת עולה כו", והוא מדרשת ר"ל שלפנ"ז במנחות שם, שלפי פשוט הגי' בגמ' שלפנינו, כל העוסק בתורה

פרשת הקרבנות בתשוב"כ מכפר הקב"ה לישראל כמו שמכפר להם ע"י קרבנות.

(ב) זה שעסק התורה (בתושבע"פ), ובפרט בהלכות²⁵ עבודה וקרבנות²⁶, נחשב כמו הקרבה והקטרה – היינו (לא רק בנוגע להתוצאה, אלא) גם בנוגע ל־ הפעולה דהקרבה והקטרה²⁷, דהוי כיש כאן מעשה הקרבה.

אבל מ"מ, זה שהעסק הוא כאילו יש כאן מעשה הקרבה היינו רק שנחשב כאילו האדם (הגברא) עשה מעשה ד־ הקרבה והקטרה, אבל אין זה שייך להחפצא, שאין כאן מעין חפצא של קרבן²⁸.

(ג) אבל זה שתפלות במקום קרבנות תקנום – י"ל ששייך לחפצא דההקרבה,

אמירה היא במקום הקרבן, מצינו כמה אופנים וגדרים²⁹:

(א) קריאת פרשיות הקרבנות שבתו־ שב"כ מכפרת במקום הקרבן – כמרו"ל במס' תענית³⁰ ומגילה³¹, "במה³² אדע כי אירשנה אמר אברהם רבש"ע שמא ישר־ אל חוטאין לפניך אתה עושה להם כו' אמר לו לאו . . קחה³³ לי עגלה משו־ לשת . . אמר לפניו רבש"ע תינח בזמן שביהמ"ק קיים בזמן שאין ביהמ"ק קיים מה תהא עליהם אמר לו כבר תקנתי להם סדר קרבנות בזמן שקוראין בהן לפני מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני ואני מוחל להם על כל עוונותיהם".

(ב) העסק בתורה (ובפרט בהל' קרב־ נות) הוא כהקרת הקרבן – כמרו"ל הנ"ל (בסוף מנחות), "ת"ח העוסקים בתו־ רה"י . . מעלה אני עליהן כאילו מקטי־ רין ומגיישין לשמ"י . . כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב כו'".

(ג) זה שתפלות במקום קרבנות תקנום.

ויש לומר שהם ג' גדרים שונים:

(א) זה שקריאת סדר הקרבנות בתו־ שב"כ³⁴ היא במקום הקרבן – היינו ל־ ענין התוצאה (ה"נפעל"), שע"י קריאת

²⁵ ראה רש"י מנחות שם (ד"ה בתורת חטאת) „כגון סדר קדשים דמיירי בהלכות עבודה". ובה־ נסמן בהערה הבאה.

ובשו"ע אדה"י סי"א ס"ט (במהד"ת. ובמהד"ק – סי"א. וראה ב"י ובי"ח לטור שם) מוכח דמרו"ל דמנ־ חות קאי (גם) על אמירת פרשת קרבנות בתשוב"כ.

²⁶ ראה הל' ת"ת לאדה"י פ"ב סי"א, שע"פ מרו"ל הנ"ל כל העוסק כו' – „גכון הדבר . .

ללמוד הלכות כל הקרבנות בשלימות כו' כמבואר באר היטב בחיבור הרמב"ם כו'". וראה פיה"מ להרמב"ם סוף מנחות. באר שבע סוף הקדמתו. בחיי צו שם. לקרית לאדה"י קדושים (סד"ה והדרת).

²⁷ וכ"ה לשאר המ"ד בהמשך הגמ' מנחות שם. ע"ש. וראה מפרשי הע"י שם.

²⁸ אלא רק כאשר מוסיף גם תפלה „יר"מ שיהא זה חשוב ומקובל לפניך כאילו הקרבתי כו'".

ובפרט כאשר אומרו בסדר התפלה (ראה צ"צ שהובא לקמן ס"ד). אז נחשב כהקרבה ממש, כבשו"ע ודאדה"י שם סי"א ס"ו (פס"י טו), ובלבוש שם ס"ו – לענין אמירת פרשת קרבנות. ועדין לגבי קרבן תמיד שאומר לאח"י רבון העולמים כבס"י מח שם.

²⁹ ראה בכ"ז לקו"ש ח"י"ח ע' 413 ואילך ובהערות שם.

³⁰ כו, ב.

³¹ לא, ב.

³² לך טו, ח.

³³ שם, ט.

³⁴ כ"ה במנחות שם „העוסקים בתורה" (סתם).

וראה לעיל סוף הערה 17. אבל בטור ושו"ע אדה"י אר"ח סי' (ס"א) שעוסקין בעבודה (בהלכות עבודה).

²⁵ ראה שו"ע אדה"י אר"ח סתפ"ח ס"ו. ולהעיר שבב"י אר"ח ס"א הביא ב' מרו"ל דתענית וסוף מנחות בהמשך אחד.

ובזה מתורץ הלשון בס' סדר היום ל- אחרי הנוסח ד"סדר קרבן פסח" (והועתק בשל"ה, סידור הארז"ל וסידור אדה"ז): זהו³² הענין בקיצור גדול. וצריך האדם הירא וחרד על דבר ה' לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו וידאג על חורבן הבית ויתחנן לפני ה' בורא עולם שיכנה אותו במהרה בימינו אמן.

שמדיוק הלשון "הירא וחרד על דבר ה' (צריך) לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו" משמע, שזה שאומרים סדר קרבן פסח אחר תפלת מנחה אינו רק משום שזהו זמן הקרבת הפסח (כמשמעות הלשון לפני סדר קרבן פסח), אלא משום שכאשר הקריאה היא בזמנו – "תעלה קריאתו במקום הקרבתו".

ולכאורה צריך ביאור: הרי אחד מה- חילוקים בין שני הדינים דתפלות במקום קרבנות תקנום וקריאת פרשת (ולימוד הלכות) הקרבנות במקום הקרבתם הוא, דתפלה צ"ל בזמן הקרבת התמידין דוקא³³, משא"כ לימוד פרשת (והלכות) הקרבן במקום הקרבתו אינו קשור עם זמן חיוב ההקרבה³⁴.

[כמוכן מהמשך הסוגיא בסוף מנחות בענין "כל העוסק בתורת כו' כאילו הקריב כו'", וכדאיתא לפני³⁵ שם להדיא עה"פ³⁶ שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות

דלא רק שיש לאדם השכר או הכפרה שע"י הקרבת קרבן (התוצאה של ה- קרבן), או המעלה הנעשית בהגברא ע"י מעשה הקרבה, אלא שמעשה התפלה נחשב ממש כמעשה הקרבה, שיש כאן חפצא של "קרבן", ולכן ישנם על ה- מתפלל כמה תנאים בדוגמת מקריב קרבן – "צריך" ליהרר שתהא דוגמת הקרבן בכוונה ושלא יערב בה מחשבה אחרת כמו מחשבה שפוסלת בקדשים ותהא מעומד כמו עבודה וקביעת מקום כמו הקרבנות שכ"א קבוע מקומו לשחי- טתו ומתן דמו שלא יחורץ דבר בינו לקיר כמו הקרבן שחציצה פוסלת . . וראוי שיהי' לו מלבושים נאים מיוחדים ל- תפלה כמו בגדי כהונה כו'"]

ד. והנה באמירת "סדר קרבן פסח" בערב פסח מצינו חידוש שלא מצינו דוגמתו בשאר עניני תורה שנאמר בהם ש"העוסק כו' כאילו הקריב", שאין אומ- רים פרשת קרבן פסח בתושב"כ³⁷ (ע"ד אמירת פרשת התמיד או פ' קרבנות וכיו"ב (כהך דתענית ומגילה), או עוס- קים בהלכותיו בתושב"פ (ע"ד משנת איזהו מקומן³⁸ (וכהך דמנחות) וכיו"ב) – אלא מוספרי סדר הקרבנות בפועל.

ויש לומר, שזהו משום שהעסק בסדר קרבן פסח הוא ממש כמעשה הקרבה דקרבן פסח, ע"ד שהוא בתפלה ע"י מעשה התפלה.

(29) שו"ע אדה"ז שם סצ"ח ס"ד, מטושר"ע שם. וראה אלי' רבה שבהערה 41 שבזה היתרון דתפלה במקום קרבן.

(30) ולנוסח הגר"א אומרים פסוקי ק"פ שבתנ"ך (אלא שלפני" אומרים, רבנו של עולם" ע"ד נוסח "רבון העולמים" שלאחרי פרשת הקרבנות (וראה לעיל הערה 28).

(31) טושר"ע ודאדה"ז שם ס"נ.

(32) לשון אדה"ז. ובסדר היום, של"ה וסידור הארז"ל – בשנינויים קלים.

(33) ראה הנסמן בהערה 12.

(34) וראה לקרית במדבר יג, סע"א. מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ב ע' תקצד' סה"מ תרנ"ה ע' לד.

(35) תהלים קלד, א.

ממש, ולכן „צריך האדם הירא וחרד על דבר ה' לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו“.

וזהו גם דיוק לשון השל"ה בדבריו לפני סדר קרבן פסח, שמביא שתפלות במקום קרבנות הוא משום „ונשלמה פרים שפתינו“, וממשיך „וכדי שישלמו פרים שפתינו ראוי לעסוק בסדר קרבן פסח אחר תפלת מנחה“ – שבוה מודגש אשר (א) תוכן אמירת סדר קרבן פסח הוא כענין התפלה, (ב) ה„ונשלמה פרים שפתינו“ ע"י אמירת סדר קרבן פסח תלוי בזה שאומרים אותו בזמנו, „אחר תפלת מנחה“.

ה. אלא שעפ"י יש לעיין בלשון אדה"י בסידורו, ששינה מלשון השל"ה הגיל (כנ"ל סעיף ב), אף שהעתיק הלשון (לאחרי נוסח סדר קרבן פסח) „צריך האדם הירא וחרד על דבר ה' לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו“.

בפשטות י"ל שזהו בשביל הקיצור, ובפרט שגם בס' סדר היום ליתא"ה ה- אריכות שבשל"ה.

ולכאורה יש לבאר זה בעומק יותר, דכוונת אדה"י בזה היא, שיש מעלה באמירת „סדר קרבן פסח“ גם לגבי הא דתפלות במקום קרבנות תיקנום.

דהנה בתפלה אין ניכר גלוי שייכותה למעשה הקרבת קרבן, אלא שחז"ל פירשו וגילו שמעשה (דיבור) התפלה⁴² נחשב כמעשה הקרבת קרבן, היינו שב- גלוי⁴³ אין האדם עוסק בענין של הק-

– מאי בלילות א"ר יוחנן אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה מעלה עליהן הכותב כאילו עוסקים בעבודה.

ומ"ש הטור³⁶ שפ' הקרבנות „טוב יותר לאומרה ביום שהם במקום הקרבת קרבן שזמנו ביום“ (ולכמה דיעות³⁷ צריך לאומרו מעומד), הרי (א) כבר כתב ה- צ"צ³⁸ ש„היינו דוקא בענין אמירת פר- שיות אלו שהם שייכים לסדור תפלה“³⁹, אבל בענין לימוד ה' קרבנות אין לחלק⁴⁰ בין יום ללילה⁴⁰, (ב) גם בזה אינו דומה⁴¹ לחומר החיוב דתפלה ב- זמנה (שצ"ל בדיוק בזמן הקרבת התמי- דין דוקא⁴²).

וא"כ תמוה מ"ש ש„צריך האדם הירא וחרד על דבר ה' לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו“ – שזה ש„תעלה קריאתו במקום הקרבתו“ תלוי בזה שהקריאה היא בזמנו?

ומוכח מזה, שאמירת „סדר קרבן פסח“ נחשבת כמו מעשה הקרבת ק"פ

(36) סימן א. הובא גם בשו"ע (ודאדה"י – מהד"ק) שם ס"א ס"י (סי"ג).

(37) הובא בשו"ע אדה"י שם ס"ד (מע"ת). אלי' וטא ללבוש שם אות ח'.

(38) אוה"ת דרושים לשבועות ע' קנט. פסקי דינים להצ"צ (קה"ת, תש"מ) בסופו, עט [תין], א [בהוצאת תשנ"ב – עד [תיב], א].

(39) ראה לעיל הערה 28.

(40) להעיר מעט"ז לשו"ע או"ח ס"א ס"ה דמשנת איזהו מקומן הותר לומר קודם אור היום.

(41) ובצ"צ שם ממשיר: ועמ"ש רבנו בא"ח ס"א ס"ט במה"ב (שכ' שם „אבל אצ"ל מעומד כמו הכהן כו"י“ ס"ל כהת"ש ולא כהא"י לענין עמידה. וראה גם אלי' רבה שם סק"י.

(42) ראה אלי' רבה שם: ויש לגמגם וכי הוא ממש בכל דיני' כמקריב קרבן . . שאני תפלה וחדע דלענין חציצה וכמה דברים נזכרים שם (בתפלה) דהוי כקרבן משאכ בזה. ע"ש.

(42) לשונו נעתק לעיל הערה 10.

(43) להעיר מלקי"ת ר"פ פינחס.

(44) אבל ע"פ פנימיות הענינים, תוכן ענין התפלה הוא ענין הקרבנות, הקרבת הבהמה שבו (נפש הבהמית) וקירוב האדם לה'.

חורבן הבית ויתחנן כו' שיבנה אותו, שא"ת תהי' שלימות הקרבת הפסח, וב- צירוף הדאגה והתחנונים ("ויתחנן") ה"ז פועל⁴⁶ שקריאתו תהי' במקום הקרבה ממשי⁴⁷.

ועל פי יסוד זה מובן היטב הסיום „ואם הפסח נמצא טריפה לא עלה לו עד שמביא אחר“, כי בסיום „סדר קרבן פסח“ מדגישים המכוון בכל אמירה זו (כמאמר „הכל הולך אחר החתום“⁴⁸) ול- כן אומרים דין זה ד, „אם הפסח נמצא טריפה לא עלה לו כו“, שבוה מודגש שלא מספיק מעשה הגברא, אלא צ"ל ועיקר, החפצא דהקרבן בפועל, שלכן אם נפסל הקרבן לא עלה לו וצריך להביא אחר (מתאים לחידוש הנ"ל, שהעסק בסדר קרבן פסח צ"ל באופן שנוגע לו שתהי' הקרבנו ממשי, לא רק התוצאה של ההקרבה או המעלה ב- מעשה הגברא דנחשב כמו הקרבה).

ז. ויש לבאר הטעם שחלוק קרבן פסח משאר קרבנות בענין „ונשלמה פרים שפתינו“, שבו דוקא אומרים סדר קרבן פסח באופן שהוא במקום מעשה ההקרבה ממשי:

ק"פ הוא הקרבן דגאולת עם ישראל, הן גאולה בפשטות, כמו שנאמר בפסח

רבת קרבן (שזה אינו אפילו כהא דעוסק בתורת חטאת כו', שהאדם עוסק בגלוי בתורת קרבנות):

משא"כ בנדו"ד, אמירת סדר קרבן פסח, הרי אומרים פרטי סדר הקרבת ה- קרבן כמו שנעשה בפועל בבית המקדש (שזהו עוד יותר מלימוד הלכות הקרבן בתושבע"פ כנ"ל) והיינו שהאדם עוסק בפועל בענין של הקרבת קרבן, אלא שאינו במעשה אלא בדיבור שלו; ומזה מובן, דכאשר דיבור זה נחשב כמעשה הקרבה, ה"ז עוד יותר ממעשה התפלה. והיינו שנחשב כאילו עומד בביהמ"ק ועושה בפועל כל פרטי הדברים שאומר בסדר קרבן פסח, מעשה הקרבה ממשי⁴⁹.

ולכן לא העתיק אדה"ז לשון השל"ה הנ"ל, שמשמעו שה, ונשלמה פרים שפתי- נר' שע"י אמירת סדר קרבן פסח היא ע"ד הא דתפלות במקום קרבנות תיקנום, כיון שבאמירת סדר קרבן פסח הוא באופן נעלה יותר.

ו. ע"פ הנ"ל יש לבאר גם מה שכאן יש חיוב מיוחד ש, ידאג על חורבן הבית ויתחנן לפני ה' בורא עולם שיבנה אותו במהרה בימינו אמן, כי מאחר ששלימות מעשה קרבן פסח היא בהקרבתו בבית המקדש, לכן כדי שתעלה קריאתו ב- מקום הקרבנו ממשי, צריך שידע שבה- מעלה שעולה קריאתו במקום הקרבנו „ונשלמה פרים שפתינו“, עדיין חסר בשלימות הקרבנו, ועליו לדאוג על

(46) להעיר מד"ה להבין ענין לקחת אנשי חיל (לאדמ"ר האמצעי - נדפס במאמרי אדהאמ"צ -

קונטרסים ע' רסג ואילך). ושם מבאר ע"ז לענין אמירת פ' הקטורת ואיזהו מקומן לפני התפלה. ע"ש.

(47) וכיון שקריאתו היא במקום הקרבנו ממשי,

לכן השמיט בנוסח זה זמן ההקרבה ביחוד וקדימתו כשחל ער"פ להיות בע"ש (ולא כנוסח היעב"ץ בסידור), כיון שעל פי רוב לא יכול כל אחד לכוון אמירתו בדיק בזמן זה, ויהי' כסותר א"ע, כמשנית בהגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים שם.

(48) ברכות יב, א.

(45) ומה שענין זה מצינו דוקא באמירת סדר ק"פ, שהר"ע של מנהג, ולא בענין של חיוב (תקנה) דאנשי כנה"ג (כתפלה דבמקום קרבן). י"ל שהוא מצד המעלה במנהג ישראל (כמבואר בלקו"ת דרושים לסוכות פ, ג) לענין מנהג הקפות שלא נכתבו אפילו בתושבע"פ כמו ניוסוד המים).

שירגיש גודל החסרון בזה שאין בית ה' מקדש קיים ואין גאולה בפועל, ולמרות כל העילויים שיש בקריאת סדר קרבן פסח (שהוא ממש כאילו עומד בבית המקדש ומקיים כל סדר קרבן פסח), הרי לגבי העילוי של הקרבת קרבן בגשמיית ובפועל ממש – אינו. ולכן בהמשך לקריאת סדר קרבן פסח, בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו – "ידאג על חורבן הבית ויתחנן לפני ה' בורא עולם שיבנה אותו במהרה בימינו – (וחתום) אמן".

ח. ויש לומר שתוכן ענין ה"דאגה הנ"ל על חורבן הבית (הבא כתוצאה מהרגש העילוי בהקרבת קרבן בפועל בבית המקדש כפשוטו בגשמייות) – נרמז גם בהלכה הנ"ל שבסיום סדר קרבן פסח, "ואם הפסח נמצא טריפה לא עלה לו עד שמביא אחר".

דהנה לכאורה צריך ביאור: למה נקט דוקא הדין ד"נמצא טריפה", ולא "נמצא בעל מום", ששניהם הובאו ביחד ב"רמב"ם (והקדים, "בעל מום" ל"טריפה"), כנ"ל ס"א?

ווע"פ הנ"ל יש לומר (ע"ד הרמז), כי הלשון "טריפה" רומז על גלות⁵⁴, כ"מרזל על פסוק⁵⁵, "ובשר בשדה טריפה", כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נעשה כ"טריפה⁵⁶, שהרמז בזה הוא, שכאשר בנ"י

מצרים, "ואמרתם" זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל", והן גאולה וחירות פנימית, דהיינו לידת עם ישראל⁵⁷ ביציאת מצרים, שבנ"י יצאו ממצב של "עבדי פרעה" להיות "עבדי ה'".⁵⁸ שזה בא ונמשך על ידי קרבן פסח⁵⁹.

ומזה באים שני הענינים:

א) שתוכן העסק בקרבן פסח בזמן הזה הוא, שהאדם מגבי' את עצמו למצב של גאולה וחירות (תוכן הענין דקרבן פסח), ולכן יש בקריאת סדר קרבן פסח כל השלימות האפשרית בזמן הגלות בענין של הקרבת קרבן – לא רק ה' תוצאה, או אפילו העילוי דהגברא, אלא שיש לו מעין מעשה ההקרבה, ולא רק כמו בענין התפלה, אלא עוד יותר (כנ"ל), שזהו כאילו עומד בבית המקדש ועושה כל פרטי הדברים שבסדר קרבן פסח שקורא ביו"ד.

ב) לאידך גיסא: זה גופא מביא אותו

49) בא יב, כו. נוסח ההגדה בפסקא "פסח שהיו אבותינו אוכלים".

50) ראה יחזקאל טז ובמפרשים שם.

51) ראה מגילה יד, א. וש"נ. ירושלמי פסחים פ"ה ה"ה. מדרש תהלים מזמור קיג בתחלתו.

52) ראה לקו"ש חט"ז ע' 111 ואילך. וש"נ.

53) ויש לומר שזהו אחד מהטעמים לזה, שאף שמעיקר הדין מקריבין כל הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית (רמב"ם הל' ביה"ב פ"ו ה"ט), כתבו האחרונים שהקס"ד לאפשרות ההקרבה בזמן הזה (כדעת ר"ח מפאריש, כפתור ופרח פ"ו) היא רק בקרבן פסח (ראה שאלת יעב"ץ ח"א ספ"ט. שו"ת חת"ס י"ד סרליי. ועוד).

י) בשאלת יעב"ץ שם: שהיו מקריבין אותו (הק"פ) חכמי המשנה בדור הסמוך לחורבן כו. ע"ש.

54) ובפרטיות י"ל דקאי על גלות זה האחרון, גלות אדום – ראה ויק' (פ"ג, ה) "כל היוצא ממנה יטרף – זו אדום", הובא בערכי הכינויים לבעל סה"ד (מע' טרף (אדום)).

55) משפטים כב, ל.

56) מכות יח, א. חולין סח, ב. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ה ה"ט. הל' מעשה הקרבנות פ"א ה"ו. הל' ק"פ פ"ט ה"ב (לענין בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו). ועוד.

גאולה, באים לידי הכרה ש"לא עלה לר", שבדרגתו אין זה עלי' לו, אין זה בערך כלל להעלי' שלו האמיתית בזמן הגאולה.

וי"ל שזהו שמסיימים "עד שמביא אחר" – "אחר" למעלותא, כבהגדה – "אחר" שלמעלה אפילו משרף (עולם הבריאה)⁶¹, עבודה אחרת לגמרי (אצי' לות)⁶², שאינו בערך כלל להעבודה ה' קודמת, והיא העלי' שתהי' בהקרבת קרבן פסח בבית המקדש השלישי, "שיבנה . . במהרה בימינו אמן".

(משיחת ערב פסח)

אחרי חפלת המנחה, תשמ"ח

נמצאים חוץ למחיצתו – בגלות, גם כש' עבודתם היא בתכלית המעלה והשלי' מות, הרי זה שנמצאים חוץ למחיצתו, ב' גלות – זה שנמצאים "בשדה" – ה"ה כ"טריפה", שאין להם שלימות⁶³ אמיתית, החיות⁶⁴ והחירות.

וזהו הרמז בדין זה, שבעת אמירת סדר קרבן פסח צריך האדם להרגיש, שהגם שמגבי' את עצמו למצב של גאולה וחירות רוחנית – ועד שזכה לעלי' באופן של "פסח", לשון דילוג וקפיצה⁶⁵, היינו עלי' שלא בערך כלל⁶⁶ – מ"מ כיון שה"פסח" הוא "בשדה" ה"ז בגדר "טריפה", כיון שעדיין הוא בגלות,

ובמילא – "לא עלה לר", שבכל ה' מעלות שישנן בקריאתו זו, הרי ב' השוואה לדרגתם של ישראל בזמן ה'

(61) כ"ה בסידור האריז"ל (קול יעקב) במקומו. ובסדור (רצט, א), סה"מ תשי"ה (ע' 150) ועוד – ש"שרף" הוא ביצירה, ו"שליח" – בבריאה. וראה לקו"ת דרושים לפסח (יב, ג).
(62) סה"מ תשי"ה שם. ובלקו"ת וסדור שם פי' בא"א.

ואולי יש לומר, ש"מביא אחר" כאן הוא למעלה מהדרגה ד"אחר" ששוללים בהגדה, ויתירה מזה יל' – למעלה אפילו מ"אני (ולא אחר)" של יצי"מ, כי הגילויים דלעת"ל הם, נפלאות" לגבי הגילויים דיצי"מ (ראה אוה"ת לגי' ע' תפז). ואכ"מ.
[ולהעיר מבי"ר (פכ"ג, ה. פנ"א, ח) ד"זרע הבא ממקום אחר" קאי על משיח. ועיין עבודת הקודש ח"ד ספי"ד].

(57) ראה ערכי הכינויים שם מע' טרפה: יש טרפה שאין פירושו טרפה ממש אלא מלשון טרופה כאלפס שאינו שלם מכל צד.
(58) ראה חולין מב, א, אמר רשב"ל רמז ל' טריפה מה"ת כו' מכלל דטריפה אינה חי' כו". וראה רמב"ם הל' מאכא"ס פ"ד ה"ח.
(59) פרש"י בא יב, יג, שם, כג.
(60) ועד באופן של "ואם) הפסח נמצא" – באופן של מציאה, המורה על ענין הבא מלמעלה כי הוא שלא בערך לגיעת האדם, עד שנחשב שבא באופן של מציאה, בהיסח הדעת (ראה סנהדרין צז, א – "משיח").

חג הפסח

ובב"ח מתרץ, שיש קצת סמך לדברי-
הם מדתנן הביאו לפניו מצה וחזרת ו-
חרוסת ושני תבשילין אע"פ שאין חרוסת
מצוה ר"א בר צדוק אומר מצוה וקשיא
במאי קמיפלגי דכיון דהכל מודים ד-
צריך להביא חרוסת מנ"מ אם הוא מצוה
אם לאו דהא ודאי דאף לר"א ב"צ אין
מברכין על החרוסת אע"פ שהוא מצוה
כמ"ש רבינו בסמוך אלא ודאי דלת"ק
דאינו מצוה ואינו מביאה אלא משום
קפא לא בעינן ליה אלא למרור וירקות
אבל לראב"צ דמצוה היא זכר לטיט
א"כ אף למצה בעינן לה ומאחר שה-
רמב"ם בפ"י פסק כראב"צ דמצוה היא
לכך פסק ג"כ דמטבל המצה בחרוסת
ומה שהקשה בעל המנהיג שמצה היא
זכר לחירות וחרוסת זכר לטיט כו'
אפשר לומר דכוונתו להורות בטבול
זה שהוציאנו מעבדות שהוא מטיט
שהחרוסת זכר לו לחירות שהמצה זכר
לו.

ולפ"ז צ"ל לכאורה שהראב"ד פסק
כת"ק שחרוסת אינה מצוה ואינו מביאה
אלא משום קפא ולא בעינן ליה אלא
למרור, ולכן אין מקום לטבל מצה ב-
חרוסת.

אמנם קשה לפרש שפלוגתת הרמב"ם
והראב"ד היא אם הלכה כראב"צ (ש-
חרוסת מצוה משום זכר לטיט) או ש-

א. כתב הרמב"ם (בהל' חמץ ומצה):
"בזמן הזה... אחר שמברך המוציא לחם
חוזר ומברך על אכילת מצה ומטבל
מצה בחרוסת ואוכל". וכ"ה דעת רב
עמרם גאון, רי"ץ גיא ויעוד (כמובא
במגיד משנה כאן) שמטבילין המצה ב-
חרוסת.

אבל הראב"ד השיג עליו וכתב, "זה
הבל". וגם הטור כתב על שיטה זו, "ו-
איני יודע טיבול זה בחרוסת למה כו'
ועוד הקשה בעל המנהיג לדבריהם ש-
מצה היא זכר לחירות וחרוסת זכר לטיט
והאיך יתחברו זה עם זה".

(1) פרק שמיני הל' שמינית. ולהעיר שבשנה זו
(תשמ"ח) קורין שמיני שנה פעמים. וראה שיחת
אחש"פ וש"פ שמיני תשמ"ה. ס' השיחות תשמ"ח
ח"ב ע' 408 ואילך.

(2) הובא בספר המנהיג הל' פסח ס' עח. טור
אורח סתע"ה. בהגה"מ לרמב"ם שם אות ח, וכן
מצאתי בתשובת הגאונים. ובאבודרהם במקומו
הביא דיעה זו בשם רב עמרם ורבינו סעדי"ה וה-
רמב"ם.

(3) אורח סתע"ה.

(4) הל' פסח שם ס' עט - הובא גם באבודרהם
שם. הקושיא הובאה גם ברבינו מנוח לרמב"ם שם.
שרית הרב"ז ח"ה ס' אלף תרצב. ועוד - במנהיג
שם לפנינו, והלא המצה צריכה הסיכה זכר לחירות
וחרוסת זכר לטיט ולשעבוד והאיך יתחברו החירות
והשעבוד זה עם זה שזה סותר את זה... ועוד בין
למאן דאמר חרוסת אינה מצוה אלא משום הקפא
שבירקות אין למצה קפא, ובין למאן דאמר מצוה
זכר לטיט אין המצה באה זכר לטיט אלא זכר
לחירות (ראה לקמן בפנים).

(*) בסדור רב סעדי"ה גאון שלפנינו (ירושלים
תשל"ט ע' קמה) כ' בנוגע למצה, ויטבלו במלח.

(5) פסחים קיד, א.

(6) בטור שם כ', לפי שהוא טפל למרור.

(7) ראה פסחים שם קט, א.

(8) מהל' חר"מ ה"א.

(9) ראה מגיד משנה ולח"מ שם.